

KIDSCORNER UTÖKAR

Av: Inga-Lisa Öhrvall. Faktauppgifter och foton är hämtade från hemsidan och berättade av Ida-Linn Näzelius.

Förskolan KidsCorner startades av 4 unga föräldrar, Ida-Linn och Jonas Näzelius, Frida Nyström och Jörgen Dahlqvist, i Harads 2014. Verksamheten bedrevs i en villa centralt i byn.

De ville ha möjlighet att påverka förskoleverksamheten och genomföra sina idéer inom läroplanens mål. De ville tillsammans med personalen "tänka utanför boxen" säger Ida-Linn. Mycket utomhusvistelse och att servera hemlagad mat av lokala råvaror var några av deras idéer. Förskolan öppnade 1 april 2014.

På Haradsdagen 2015 tilldelades de stipendium för unga företagare i Edeforsbygden. På fotot tar Ida-Linn och Jonas Näzelius emot stipendiet. Förskolan blev fort attraktiv och det har ständigt varit kö till platserna.

2017 fick de förfrågan från Bodens kommun om att ta över all förskoleverksamhet i Edeforsområdet. För verksamheten inköptes den kommunala förskolans lokaler i skolan, Sörgården. I Svartlå finns sedan tidigare en förskola och de båda förskolorna fortsätter med sitt goda samarbete. Från hemsidan: *KidsCorner vill vara en förskola med trygghet, glädje och hälsa i fokus. Vår syn på barnen är att de är kompetenta, tänkande och unika människor med eget värde.*

Deras verksamhetsidé är inspirerad av Reggio Emiliapedagogiken.

Rörelse är viktig för barnen. Det är hälsobefrämjande och samtidigt som man tränar motoriken förbättras förmågan till inläring. Barnen uppmuntras att lära känna sin egen kropp genom rörelse och att studera naturen. Mycket av förskolans verksamhet bedrivs utomhus. Man utforskar skog och natur och uterummet är en viktig tillgång i den pedagogiska miljön året om. Minst en dag varje vecka

lagar de maten utomhus över öppen eld och äter ute. Barn som ska vila gör det utomhus i sina vagnar under tak så ofta som vädret tillåter.

Återbruk, att göra om och förnya och inte alltid köpa nytt, är också viktigt för att lära barnen att spara på jordens resurser. Mycket köps på Second hand t ex böcker, pussel, leksaker, möbler porslin och vagnar. Man är också mån om återvinning och sopsorterar med barnen för att lära dem att värna om djuren och naturen. Förskolan deltar i den årliga "Skräpplockardagen" och går då genom byn och samlar upp skräp.

Att lära känna sin hembygd är också en viktig del i pedagogiken. Barnen gör studiebesök och ses ofta ute i samhället på byavandringar. De får lära sig vad som finns i närområdet och har exempelvis besökt äldreboendet till glädje för alla. De uppmuntras att vara stolta över sin hembygd.

All mat lagas på plats. Råvarorna inhandlas i byns närbutik och hos lokala företag. Exempelvis alla köttfärsrätter lagas på lokalt inköpt älg- och renkött. Alla bär inköps också lokalt. Mycket av brödet bakas på förskolan. Förskolan har öppet kl 6-18 vardagar. Barnen serveras frukost, frukt, lunch och mellanmål. För matlagningen är en person anställd.

I likabehandlingsplanen, grundad på FN's barnkonvention, skriver KidsCorner att man ska lyssna på barnen och tillvarata deras önskemål och intressen och att alla barn ska ha tillgång till alla rum och material. Här finns också barn till asylsökande och utlandsfödda i den gemensamma verksamheten.

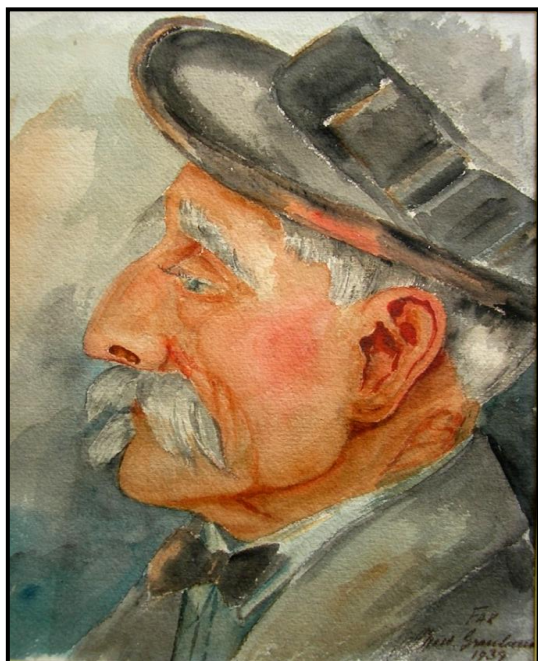
Det viktigaste är att stärka barnens självkänsla och lämna över trygga barn när de börjar skolan i 6-årsåldern.

Nya KidsCorner öppnade 1 april 2018, precis 4 år efter att första KidsCorner startade. Förskolan har nu 10 anställda: förskolechef, barnskötare, förskollärare och personal i kök och städ.

Verksamheten bedrivs för närvarande på båda ställena men under sommaren kommer lokalerna i skolan att renoveras och därefter flyttar all verksamhet dit. Förskolan tar emot alla barn i området som söker plats och har för närvarande ca 50 barn. Man söker nu mer personal då det är fler barn som behöver plats.

Grundarna av KidsCorner är glada och stolta över att ha fått kommunens förtroende att bedriva all förskoleverksamhet i området efter att ha funnits här med sin verksamhet i fyra år. Föräldrarna är också positiva till övertagandet.

WALDEMAR GRANLUNDS PORTRÄTTMÅLNINGAR Ingår i
Edefors Hembygdsförenings samlingar

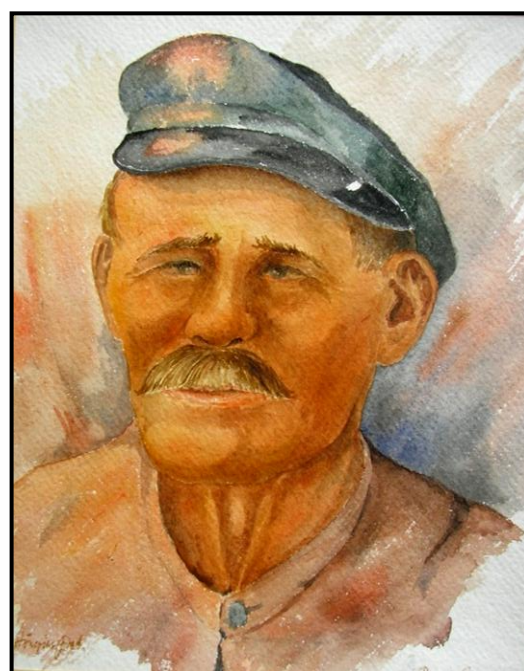
*J.E. Granlund skötte under många år
laxfisket*

*Ossian Stohne, Edefors, son till
P.O. Engfors*

Kristin Granström – "Sörgårdskrick"

*P.O. Engfors, vanligtvis kallad
"Sörgårdspet", son till Jöns Engfors*

SEMANTIKFUNDERINGAR

Av Inge Bäckström, Harads

Företvarande artiklar i tidigare "Glimtar" har ofta handlat om vår ärorika Överluleå-bondska med anor från medeltidens svenska som talades rätt likartat i länder som nu heter Sverige, Norge, Danmark och Island på 1100-talet. Ord och uttryck spreds med vikingarna till bl a områden som England och östra Ryssland.

Mina företvarande elever skulle t ex bland alla glosorna lära sig att "fönster" heter "window i det nya språket. Vikingarna hade nämligen ofta stadiga timrade hus, men glas fanns inte, så det blev ett och annat sikhål i väggarna. Därifrån drog det kallt och det fick heta "windauga", vindöga. Glosan kom till England och med tidens lopp och med slarvigare uttal blev det vad som nu skrivs "window". Så svenska elever skulle lära sig ett ord som eg. var ursvenskt.

Semantik gäller förståelsen av ett ords innebörd, och det är inte alltid så enkelt. Så när din moatjé eller bekanting säger "va?" så har du kanske använt ett ord vars betydelse var oklar, eller så har du talat luddigt. "Det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta" sa Tegnér.

När invandrarna från Ljuder kom till Amerika, eller även från Edefors (se vår utställning på Kläppen), erfor de bl a skräckupplevelsen att åka i den långa raden av skakande vagnar med gnistor och rök flygande längs sidorna. "Hjulen rullade på jänstänger vilka voro utlagda på marken och vagnarna drogos av en stor svart vagn som det brann eld i."

Eld som var så farligt för sticktaken hemma.

När man inte kände till ordet "räls" eller "lokomotiv" så fick man ta till andra beskrivningar.

Men större diskrepanser i tid och språk finns. Gamla visa män och profeter i antiken lär ha kunnat se långt tillbaka i tiden "när ännu jättarna levde på jorden", eller så kunde de i en uppenbarelse se ett par tre tusen år framåt i tiden, verkar det som.

Vad såg profeten Hesekiel? En månlandare? Eller en rea(ktionsmotor)driven helikopter? Den hade vingar som slöt sig intill varandra. Den stod på fyra väsenden som hade hjul som vred sig likt en marslandares. Uptill hade apparaten en kupol, en sfär "av kristall". Väsendena med sina hjul lyfte sig från marken. Dånet var mäktigt, eld och gnistor flög.

I gammalgrekiskan (septuaginta) fanns inget ord för "landningsställ" eller "acrylplast" och "cock-pit". Eller glödande jetström.

Författaren fick ta till mera kända begrepp. Inte lätt för exegeter och bibelöversättare.

När den mäktiga staden Nineve skall krossas, kortar man kanske av avgasrören på arméfordon och stridsvagnar och då sprutar de eld. Massor med vagnar kör om varandra. "Som bloss är de att skåda, likt blixtrar far de fram".

Ordet "strålkastare" fanns inte, så ljusen fick heta "bloss".

Så berättar en av de "mindre" profeterna i G.T., Nahum. Såg han en modern flerfilig motorväg tro? I gulfkriget?

En sak är säker. Vårt språk lever och förändras ständigt. Nya ord kommer i var mans mun. Twitter. Instagram. Blogg. Hashtag. Display. Det senaste finns översatt till "teckenfönster". Sånt gillar man i Norge.

Hellre gamla hederliga nordiska glosor än nya anglicismer. För att inte tala om Island.

DET SWENSKA SPRÅKET

Av Bernt Rutström, Bodträskfors

Språket är i sig sielf intet hårt som Tyskan, intet hopplåckat som Engelskan, intet upblåst som Spanskan, intet wekligt som Italienskan, intet obändigt som Pålskan, intet wildt som Ryskan, intet bråkande som Danskan etc.

Det är Lent och likwäl Starkt, Rent och likwäl Rikt, Enfaldigt och likwäl Högt, Tappert och likwäl Läckert.

Det är beqwämt och liufligt til skaldekonst och obunden Skrifart, til Sång och Tahl, til Historier och Romaner, til alwarsamt och Lustigt, til Kyrkor och Skåde-Spel, til predikningar och Argus.*

Intet mer fattas, än at wi det aga och upodla.

Ur *Om swäniska språket* av Olof von Dalin.

(**Argus*, veckotidskrift, utgiven av författaren ovan, åren 1732 och 1734, och som genom sin spridning och moderna språkbruk, fick stor betydelse för det svenska språkets utveckling. Red.)

HIDE & SEE Djurskådning tillgänglig för alla.

Berättat för Ingrid Bergman, Harads.

Bilder Anna Bergström, Svartlå

Mikael Suorra i Svartlå driver företaget Hide & see i Edeforsbygdens skogar. Huvudattraktionen är björnskådning, men även örnskådning, älglock, isfiske och andra naturupplevelser. Aktiviteterna är genomgående anpassade även för rörelsehindrade.

Mikael Suorra är född och uppvuxen i Sandträsk och bor sedan 1994 i Svartlå. I sitt företag Hide & see har han förenat sina egna intressen och erfarenheter av djur och natur, med en önskan att göra naturen mer tillgänglig även för rörelsehindrade.

– Jag vänder mig till alla, skillnaden är att hos mig kan även den i familjen eller i ett kompisgäng, som har problem med knän, hjärta, eller sitter i rullstol, delta på samma villkor i en häftig upplevelse utan att vara undantag från normen, förklarar Mikael.

Björn, örn, älg och fiske

Under vår långa ljusa sommar har han björnskådning från ett tryggt och bekvämt timrat gömsle, med sängar, kök, toalett, 4G, solceller och fotogluggar för upp till 6 personer.

Till platsen kommer även kungs- och havsörn frekvent och det är ett rikt djurliv med räv, grävling, mård med mera, som ofta visar sig för björnskådarna.

På hösten är det älglock och för det har han även ett torn för rörelsehindrade. Vintertid erbjuder Hide & see isfiske och naturupplevelser i skog och mark. En del av konceptet är även att till upplevelserna servera vällagad mat med närproducerade smaker av skog och mark. Vilt, bär, hembakat och kött från Svantes Vilt & Bär i Harads är självklara på menyn.

Samarbete

– Min sambo Anna Bergström också är delaktig i företaget och det är kul att vi jobbar tillsammans med det här, säger Micke.

En stor och mycket bra samarbetspartner är även Treehotel.

– Mina aktiviteter finns med där och de betyder mycket för oss mindre turistentreprenörer i bygden. De är helt klart en dörröppnare som lockar hit gäster, press och reseagenter, som annars inte skulle ha hittat oss.

Andra typer av gäster hos Hide & see är hängivna fotografer som reser land och rike runt för att fota vilda djur. Och vanliga Svenssons som drömt om att en gång i livet få se en björn i det vilda eller uppleva att locka in en älg.

– En del har inte ens med en mobilkamera utan vill bara ha upplevelsen. De kan bli helt tagna bara av lugnet i skogen, förklarar Mikael.

Välutrustat timrat gömsle

Framtid

Sedan företaget började ta mer fart för ett par år sedan har många gäster passerat och fascinerats av de värden vi själva har alldeles gratis utanför knuten.

- Det är väldigt roligt att få möta så många olika människor, få lära dem om vår del av världen och det jag själv är så intresserad av och verkligen kan, och samtidigt få ge dem ett minne för livet. Vår bygd har så mycket att erbjuda och kan vi nyttja det varsamt och samarbeta bra, då är Edeforsbygden verkligen en destination som kommer att växa och ge jobb och framtid även åt våra barn. Det händer väldigt mycket spännande här nu och det är kul att få vara med på det tåget, säger Mikael.

Björn vid åteln

FÄRDEN TILL MÅNEN

Av Bernt Rutström, Bodträskfors

År 2004, medverkade jag med en liten berättelse i Glimtarna som jag kallat ”Kommunikationsproblem”. Den handlade om ett skolradioprogram som jag tillsammans med de övriga i klass 2 fick lyssna till och uppleva hemma hos lärarinnan Ester Holmlund 1945. Det programmet hette ”En färd till månen”. ↓

KOMMUNIKATIONSPROBLEM

Av Bernt Rutström, Bodträskfors

En händelse som inträffade i början av mitt andra skolår, alltså hösten 1945, har etsat dig fast i mitt minne så bra att jag ännu, nära 60 år senare, kan återuppleva delar av den.

I den gamla skolan i Svartlå fanns ingen radio. I vart fall inte i vårt klassrum. De gånger vi fick lyssna till skolradion skedde detta hemma hos lärarinnan. Den här gången gick vi alltså dit. Som vanligt i god tid före programmets början.

Ämnet för programmet lovade något extra, för det hette ”En färd till månen”! Under sändningens gång fick vi se på bilder i ett grönt programhäfte.

Det vi fick lyssna till den gången kom att för lång tid uppta mina tankar och sysselsätta min fantasi. Jag minns hur dramatiskt månfärden utvecklade sig, allt ifrån den våldsamma starten, färden genom den ändlösa rymden och ända till den lyckliga landningen.

Något minne av återfärden har jag däremot inte. Kanske man vid den tiden inte hade någon riktig uppfattning om hur det skulle gå till att ta sig därifrån och därför medvetet kringgick den detaljen? Inte vet jag.

Men vad som allra mest kom att fascinera mig var själva uthoppet från raketerna ner på månen. Det var något som jag kunde återuppleva hur många gånger som helst. Något av den problematik, som antyds i rubriken ovan, erfor jag när den starka upplevelsen skulle förmedlas till andra. Till och med de som själva lyssnat till månfärden vid samma tillfälle, verkade helt ointresserade av att ventilera händelsen eller lyssna till mina utläggningar i ämnet.

Allra svårast att komma över var den besvikelse jag upplevde någon månad senare, när jag kommit hem till jullovet. När jag vaknade första morgonen hemma, liggande skavfötters med min yngre bror i kammarsoffan, pockade månfärden särskilt starkt på att få återupplevas.

Här hade jag nu ett oprövat objekt att delge både äventyr och teknikers landvinningar! Generöst inbjöd jag min bror till en månresa med soffan som bärraket!

Förslaget väckte dock ingen entusiasm hos honom.

Jag berättade utförligt om mina erfarenheter av månfärden och poängterade särskilt landningen, då en av deltagarna hoppat ner och utropat: ”Hurra! Jag är den förste som trampar månens yta!”

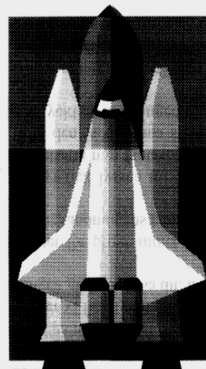
Fortfarande inget gensvar från min bror.

Det var då jag släppte ifrån mig det dyrbaraste jag ägde. Det kändes som om en del av min kropp, eller något odefinierbart ur min inre värld, kom att offras för sakens skull. För att få resan till stånd tvangs jag erbjuda honom det mest åtrådade! Att bli den förste på månen!

Och se! Uppoffringen var inte förgäves! Nu gick han, om än något motvilligt, mig till mötes.

Färden kunde starta!

Jag tog grundlig tid på mig. Eftersom jag varit där förut, visste jag hur långt det var. Min bror åkte tryggt med utan att röja några tecken på otålighet.

Under resans gång hade jag god tid att begrunda prisgivningen av uthoppet och mentalt preparera mig för följderna.

När vi omsider var framme och lyckligt landat, visade min bror ingen vilja att hoppa ut. När jag uppmanade honom att göra det, skruvade han besväret på kroppen och undslapp sig: ”Jag tror att du får gå ur och trampa månen i stället för mig!”

Ridå!!!

Jag känner av den besvikelsen än. Möjligen har den fått näring under åren som gått genom alla de gånger då jag, på motsvarande sätt, misslyckats med att delge andra mina upplevelser.

Långt senare tror jag mig förstått vad som fick min bror att avstå från mitt osjälviska erbjudande: Dels hade han inte varit med om min upplevelse och dels var det nog ganska kallt på kammargolvet.

Nu, 73 år senare, alltså 2018, flimrade samma rubrik förbi på dataskärmen när jag egentligen sökte efter något helt annat. Jag stannade upp i mitt sökande för att helt ägna mig åt denna rubrik. Nog var det samma händelse, fast ur en annan vinkel skulle man kunna säga.

Jo, reflexionerna om programmet hittade jag i en skrift av Henry Pederby som heter DÅ SKOLRADION KOM. Där kan bl.a. läsas följande: ”Ordförande vid sammanträdet var Hjalmar Gullberg, den kände skalden och akademiledamoten. Men nu sade han ingenting. Sven Jerring var också med, och vi väntade att få höra hans uppfattning. Men även han var tyst.

Efter sammanträdet talade Hjalmar med mig om skolradions program men inte ett ord om det aktuella programmet.

Något entydigt svar på frågan om programmet var mindre lämpligt, fick vi alltså inte. Man frågar i skriften: *Vad svarar ni som läser om programmet 15 – 40 år efteråt?*”

Och vidare står det så här:

Teknik

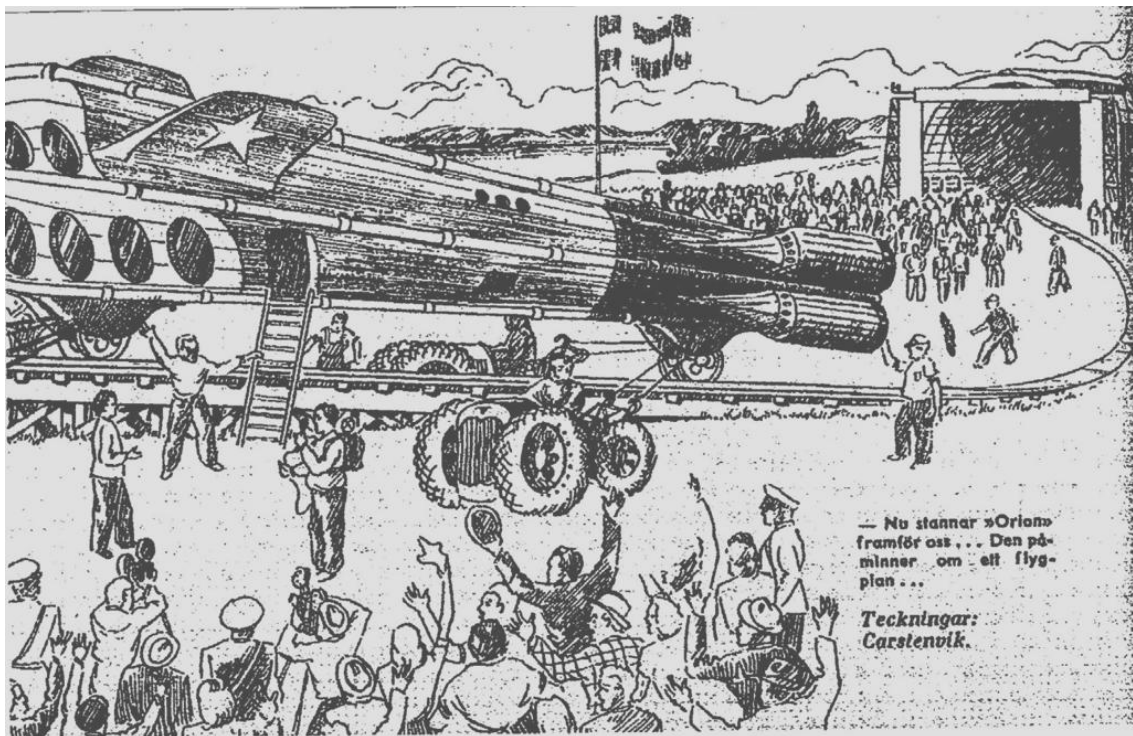
”Den 24 okt 1932 höll rektor Conrad Lönnqvist ett föredrag om månen. I Programhäftet skrev han: ”Att företaga en resa till månen skall kanske för alltid förbli omöjligt trots planerna på en världsrymdraket.

Vi blev därför överraskade när vi våren 1945 från våra radiovänner i Finland fick ett skolradiomanuskript med titeln: ”En färd till månen”. Det hade formen av ett reportage och var så spännande att det måste intressera.

Lite för svårt, tyckte vi. Det borde lättas upp, och vår vana trogen omarbetade vi det efter bästa förmåga, och våra finska kollegor hade full förståelse för detta.

Sven Jerring ”reporter”

I detta reportage från en tänkt färd till månen år 2500 lyckades vi få Sven Jerring att spela reporter. Det spelades in och vi var spända på hur det skulle mottas ute i skolorna. Den första reaktionen fick vi från Sven själv. Han levde med i färden så starkt att han undrade om han skulle komma tillbaka till jorden igen.”

Tänka sig. Detta var avsett som en händelse år 2500! Det är i skrivande stund ännu 482 år dit!

Men 2:a månfärden genomfördes ju 1960! Alltså redan 24 år efter programmet!

ÄLVSTRANDS ÄLDREBOENDE – OMSTART I MODERNA LOKALER

Av: Inga-Lisa Öhrvall, Harads.

1982 öppnade Landstinget ett äldreboende, sjukhemmet, i den nybyggda vårdcentralen. När ÄDEL-reformen senare genomfördes övergick boendet till kommunen och blev då Älvstrands äldreboende. Efter renovering och ombyggnad av det kommunala äldreboendet Edestrand stängdes Älvstrand 2007. Lokalerna har därefter tidvis stått oanvända utom de senaste åren då de har nyttjats som hem för vård- och omsorgsbehövande ungdomar. HVB-hemmet har nu flyttat ut.

Bodens kommun har de senaste åren haft stor brist på platser i äldreboende. Därför har många äldre blivit kvar på sjukhuset i väntan på korttidsplats för stöd och rehabilitering för att kunna återvända till hemmet eller, vid behov, få en permanent plats i äldreboende. Sjukhuset har haft brist på platser för planerad sjukvård och kommunen har betalat höga kostnader för de som blivit kvar på sjukhuset. 2014 öppnades en avdelning för 9 boende i Älvstrands gamla lokaler.

Nu, i maj-juni 2018, blir det nyöppning av Älvstrands äldreboende, berättar enhetschef Stefan Norberg. Lokalerna renoveras och moderniseras och kommer att inrymma 18 nya korttidsplatser. Sedan tidigare finns också Edestrand med 34 lägenheter för permanent boende. Kommunen hyr nu så gott som hela den gamla vårdcentralen och sjukhemmet på långtidskontrakt.

På övervåningen benämns avdelningarna Paviljongen och Verandan, på nedre våningen Terrassen. Hemtjänst och administration har sina lokaler i den tidigare vårdcentralen.

Stefan Norberg, enhetschef för Älvstrands äldreboende och hemtjänsten

Rummen byggs om som enskilda brandceller med sprinklersystem för att uppfylla nutida säkerhetskrav. Det kommer att finnas internetuppkoppling i samtliga rum. Eftersom det är korttidsboende möbleras rummen med nya ändamålsenliga möbler. Det torde bli kommunens modernaste äldreboende.

För vården har 20 nya tjänster inrättats. Personalrekryteringen har lyckats bra. Undersköterskor och vårdbiträden har anställts. Nya tjänster som gruppleddare har inrättats. Dessa ska tjänstgöra som undersköterskor med särskilt ansvar för att upprätthålla goda relationer med brukare och anhöriga, delta i budgetprocesser, ha visst personalansvar, arbeta med kvalitetssäkring och skapa ett gott arbetsklimat i gruppen. Dessutom har sjukskötersketjänster liksom städ- och

vaktmästeri utökats. Äldreboendet blir nu en ännu större, troligen den största arbetsgivaren i området med totalt mer än 70 tjänster. Alla dagtidstjänster är heltid.

Detta innebär ett stort och viktigt tillskott av arbetstillfällen i Edeforsområdet vilket kan ge ökad inflyttning och möjlighet för unga att stanna kvar. I personalen finns 11 nationaliteter representerade. Kontrakt har upprättats så att alla livsmedel inhandlas lokalt och maten tillagas i kommunens kök i Harads.

Älvstrands äldreboende är vackert beläget på älvstranden med utsikt över älven.

På bilden syns avdelningarna Terasen på nedre våningen och Paviljongen och Verandan på övre våningen.

Verksamhetsidén för Älvstrands och Edestrands äldreboende är att vardagen för de boende ska fyllas med aktiviteter. Det kan vara att lösa korsord på TV-skärmen med ny teknik, att göra utflykter, musikunderhållning, promenader, längre eller kortare resor och mycket mer. De boende får också nyttja kommunens dagverksamhet gemensamt med äldre hemmaboende som behöver komma ut. På boendet kommer att finnas Bio och frisering. SPA och sol-rum finns sedan tidigare.

Personalen är sedan tidigare kända för sitt stora engagemang för äldrevården. De tar gärna på sig extra besvär för att sätta guldkant på vardagen för de äldre i boendet. En inställning som gör vården extra bra för såväl brukare som vårdare.

Genom överenskommelse mellan Region Norrbotten och Bodens kommun kommer det inom kort att öppnas möjlighet till provtagning för befolkningen i området 1-2 förmiddagar i veckan i vårdcentralens tidigare lokaler. Något som behövs och har efterfrågats sedan vårdcentralen stängdes.

TANKESMEDJAN

I år medverkar "okänd" samt Bernt Rutström och Inge Bäckström, Harads

FEMINISM

*Ismers resor runt kring Jorden
har genom tiden rätt ofta skett
Långt nere i söder, uppe i norden
med och utan vett och etikett*

*Av många kända historiska i tiden
är kanske nazism och kommunism
Som inte verkat, för lugnet och friden
men ändå med en kraftfull realism*

*Idag en mjukare form diskuteras
kvinnlig den kallas utan någon schism
Snart i sin helhet den presenteras
som livets goda med namnet **feminism**.*

SJÄLVMORDBOMBAREN

*Förr fanns han nästan aldrig med
när samhället vred sig i sina svåra plågor
när mänskligheten mot svårigheter stred
och livets goda ofta brann upp i lågor*

*Numera finns han med oss varje dag
ibland på flera ställen runt jorden
det bara händer bland oss slag i slag
hur ska vi kunna stoppa alla morden*

*Är det ondskan som över världen råder
eller är det bristen på verklig empati
lever vi alla liksom bara på nåder
har vi orken kvar att känna sympati?*

TONÅRSDÖD

*I åldern när livet framför oss leker
när vi vuxenvärlden börjar närmas
bekymmer då våra sinnen bleker
livets mening vi börjar att fjärmās*

*Det blir så tungt och svårt att leva
hur hitta bort någon annanstans
Vi är inte längre Adam och Eva
som mer har kvar sin sista chans*

*Att som tonåring vilja lämna livet
för en fristad i någon annan värld
är ingenting vi bara kan ta för givet
vi som lever trygga vid vår egen härd*

(Insända av red. okänd författare)

POLITIK 2 dikter av Inge Bäckström

*Dom gafflar jämt om jämställdhet.
Sån åsikt gör sig bred.
Ja, ja, jag håller gärna med,
men ropar ifrån soffan:
– Hulda, hämta ved!*

LITTERATÖRER

*Hur dyrkansvärda är de icke,
de som i världen ser de dolda mönstren,
de som i TV bergfast blicke,
kunnigt delta i bataljer,
och mot stora världen öppna fönstren.
Dock, avundas gör jag icke
dessa självgodā kanaljer,
men önskar att likt Gösta Lindmark*
och Bernt Rutström*
jag kunde se så många små detaljer!*

* Gösta: Se Glimtar 2010 och boken "En titt i backspeglēn". * Bernt: Se tidigare Glimtar, Edenytt samt lyrikboken "Årstider"

*Du gamla lada
bland ljung och ris
nog har du tagit skada
och fått betala ett högt pris.*

*Småbjörk och sälg
flätas in i dina stockar
och betas rätt ofta av älg
då ju lövverket dem lockar.*

*Och taket av spån
på vankantade läkter
släpper nu in ovan ifrån
vatten från skyarnas täkter.*

*Under de år som gått
väggarna blivit låglänta
och timret ditt har nu fått
den ton som var att förvänta.*

*Och till ingen nytta
står du där du har stått
och ingen dig velat flytta
under alla dessa år som gått.*

Bernt Rutström

DET STORA KRIGET

*För hundra år sedan
hade vi krig i världen
då man dräpte varann
- och även välfärden.*

*Nå, med välfärden
var väl inget bevänt,
det är nog sant och
kanske allmänt känt.*

*Men det världskriget
som kallats det första,
var som sägs,
inte det allra största.*

*Där strök ändå med
cirka 17 millioner.
Av dem var 10 knektar
och 7 civila personer.*

*Det är förskräckligt
att en så stor numerär
avled av bomber, gas,
- och inte minst gevär!*

*Det vi då lärde av detta
syns ej vara mer än att,
när andan faller på, är
det inte värt ett skvatt!!!*

Bernt Rutström

EN FILOSOFISK SKOGSARBETARES TANKEGÅNGAR PÅ NYÅRET 1985

*Vi befinner oss nu på andra sidan
vintersolståndet och George Orwells
”1984” är passé och kommer snart
att omslutas av de dimmor och töcken
som tiden brukar drapera de flydda
dagarna med. Detta på gott och ont.*

*Visst kan det kännas skönt ibland med
alla barmhärtighetens slöjor som för-
dunklar minnet av våra mindre lyckade
handlingar.*

*Å andra sidan vore den totala glömskan
och historielösheten – avsaknaden av
perspektivet bakåt – ett allvarligt avbräck
i den mänskliga rasens strävan att odla
och förfina just mänskligheten.
Eller, varför inte säga, medmänskligheten.*

*Och i denna så av köld och snö dominerade
tillvaro, som slutet av januari månad utgör,
är väl all annan odling otänkbar
– förutom den ovan nämnda?!*

30 januari 1985. Bernt Rutström

ACK, HÖREN MINA VÄNNER (2)

Av Bernt Rutström, Bodträskfors och Rune Isaksson, Vallentuna.

I 2016 års Glimtar hade vi en inlämnad dikt (sång?) med ovanstående rubrik. Dikten hade varit tryckt i NSD och var undertecknad med M. M. G., cellfånge i Luleå. Vi bad läsarna om hjälp att lösa gåtan, och nu har Rune Isaksson från Vallentuna hittat nedanstående notis ur Norrbottens Kuriren 1885-07-17, som i sin helhet här nedan fått en något modifierad stavning.

Wid Öfwer-Luleå häradsrätt

hölls den 13 dennes förnyad rannsaking med för barnmord häktade Maria Granström från Edefors, hwarwid brottmålsdomaren i länet fungerade såsom rättens ordförande. I tings-salen hade samlat sig mycket folk, hwaraf en stor del utgjordes af barn, hwilka sistnämndas närvaro wid en rannsaking af förevarande slag rättens ordförande fann icke blott onödig utan minst sagt olämplig, hwarföre han lät utwisa dem från sessionsrummet.

Vid Över-Luleå häradsrätt hölls den 13 dennes förnyad rannsaking med för barnmord häktade Maria Granström från Edefors, varvid brottmålsdomaren i länet fungerade såsom rättens ordförande.

I tingsalen hade samlat sig mycket folk, varav en stor del utgjordes av barn, vilka sistnämndas närvaro vid en rannsaking av

förevarande slag rättens ordförande fann icke blott onödig utan minst sagt olämpligt, varför han lät utvisa dem från sessionsrummet.

Det av vederbörande provinsialläkare avgivna utlåtandet med anledning av den utav honom förrättade rättsmedicinska besiktningen och liköppningen innehöll, att fostret kunde med visshet antagas ha blivit framfött med liv, men den tilltalade, som flera gånger uppmanades att avgiva en sanningsenlig bekännelse, förnekade, att hon dödat fostret, under uppgift att hon icke iakttagit, huruvida fostret vid födseln ägde liv eller ej, medan hon vid tidpunkten för dess födelse befann sig i ett tillstånd av medvetslöshet, men att hon efter uppvaknandet därifrån fann fostret vara utan liv, varefter hon inknöt detsamma i en handduk och gömde sedermera knytet i närheten av den förbiflytande forsen.

Sedan tvenne vittnen blivit hörda, vilka ej hade några nya upplysningar att i saken meddela, överlämnades målet till rättens prövning, och därefter avkunnades rättens utslag, som innehöll, att ehuru bindande liknelser och omständligheter därom förekommit, laga bevisning likväl ej blivit förebragt, att Maria Granström uppsåtligen dödat sitt foster vare sig genom handåverkan eller underlåtenhet av det, som till fostrets bibehållande av liv var nödigt, kunde hon lagligen icke fällas till ansvar för barnamord;

men som Maria Granström genom egen, av vittnen och i målet förekomna omständigheter styrkt bekännelse var lagligen förvunnen att, efter att hava fött i enslighet, lagt fostret å lön, dömdes hon därför till straffarbete i två år.

MANNEN NÄRMAST UNDER KUNGEN

Av grannen Yngve Jansson, Svartlå

Karl-Gösta Lundmark föddes i Övre Svartlå den 18 januari 1919. Föräldrarna var lantbrukare Hjalmar Lundmark, som hade hemman i Svartlå. Hjalmar var gift med småskolläraryninnan Berta Lundmark, (f. Karlsson) från Luleå.

Vid 4-års ålder följde K-G med sin mor till Stadskölen, där hon var lärarinna. Hjalmar körde dem med häst från Svartlå till Gransjö, därifrån fick de åka dressin till Stadskölen, den platsen ligger vid järnvägen mellan Gransjö och Ljuså. Karl-Gösta tillbringade höstterminen i Stadskölen fram till jul. Efter Trettondagen återvände de, och nu var de kvar där till vårterminens slut. K-G var med i skolsalen hela första året. Vid 5 årsålder, började han första årskursen och gick kvar där fram till att han gick ut sjätte årskursen, då 11 år gammal, mellan åren 1924-1930.

*Elever vid Stadskölens skola läsåret 1924-25 framför skolhuset.
Längst bak t.v. småskolläraryninnan Berta Lundmark
Framför lärarinnan Adina Strand, Håkan Ekman, Karl Almqvist
Nästa rad fr.v. Tore Ekman, Olle Almqvist, Åke Ekman, Allan Johansson
Raden längst fram: Alf Strand, Karl Gösta Lundmark, Gunhild Johansson,
Unger Andersson (skymd,) Sune Johansson, Bengt Almqvist*

Ett nytt skolhus blev byggt, och där fanns en lägenhet med ett rum och kök, där hela familjen Lundmark kunde bo.

K-G har berättat:

– Min mor Berta lät mig sitta längst ner i skolsalen, eftersom hon inte hade någon som såg till mig. När jag suttit så ett läsår hade jag lärt mig läsa.

Min mor var strängare mot mig än mot de andra barnen, men hon förklarade att det måste man vara, för att man inte skulle säga att jag fick några fördelar.

Det fanns många barn i min ålder i området, så det var ingen brist på lekkamrater. Vi åkte skidor, byggde kojor och snarade lekatter, och så spelade vi brännboll, när det var barmark. Jag upplevde aldrig att vi levde isolerat. Det var ju likadant på många platser på den tiden.

Sonen Lars Lundmark minns att K-G började och gick Handelsskola i Luleå i början på 1930-talet. Under den tiden var han inneboende i Luleå hos en syster till mor Berta, som hette Elin. Därefter gick K-G realskola eller direkt till Läroverkets reallinje i Luleå. Året då han tog studenten var 1939. Under hela den studietiden var han inneboende hos Elin.

Året 1939 ryckte K-G in på militärbanan på A8 i Boden.

Karriärstegen blev ”brant” och vi kan här följa hur K-G klättrade på befattningsstegen:

Fänrik A8 1943-1945

Löjtnant A8 1945-1953

Kapten A8 1953-1959

Major 1961-1969

Perioden 1939-1948 växlade K-G mellan Boden och Stockholm beroende på var i utbildningen han befann sig.

K-G genomgick Artilleri- och Ingenjörshögskolans högre kurs 1949 – 1951.

Åren 1961-1965 var han stabschef vid Fjärde militärområdesstaben och utnämndes till överstelöjtnant 1964.

Överste 1966-1969

Tillträdde som chef för A8, en post som han innehade 1966-1968.

K-G övergick 1968 till en tjänst vid Försvarsstaben fram till 1972.

Därefter blev han Stabschef vid Bergslagens militärområde 1972 och utnämndes till Generalmajor 1974. Samma år blev han stabschef vid Övre norrlands militärområde, en befattning han beklädde fram till år 1976.

Detta år blev han utnämnd till Generallöjtnant och tillträdde samma år posten som Militärbefälhavare i Övre Norrlands militärområde i Boden. K-G lämnade tjänsten år 1980.

Efter sin pensionering ägnade han stort intresse och tid åt sin vinbärsodling på sin gård samt skogsskötsel.

Karl-Gösta var en glad och underhållande person med ett mycket hjärtligt skratt, som kunde höras vid Luleälvens strand utefter Bovallsvägen i Svartlå. Han avled den 16 november 1995.

Källor: Kristina Öhmans bok om Gransjö,
Sonen Lars Lundmark, som berättat,
Riksarkivet, som lämnat information om K-G's militära bana.
Bild: Wikipedia (K-G Lundmark)

#####

ZENTANGLE är en konstform som vi gav prov på för något år sedan i Glimtarna. Nu som då är det Siri Johansson i Rota, som lämnat det konstnärliga bidraget till det som sägs vara en utveckling av vanligt "telefonkludd".

